

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 15.—
za pol leta 7.50
za četri leta 3.80
za 1 mesec 1.30

Posamezna številka 40 vin.

Uredništvo in upravništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), priličje, levo.

Rokopisi se ne vrnejo.

Štev. 23

Ptuj, 7. septembra 1919

I. letnik

Zlet Mariborske sokolske župe Proslava 50letnice Nar. čitalnice v Ptuj, dne 7. septembra 1919

VSPORED:

Sokol:

Ob 1/2.8. sprejem gostov na postaji
Ob 8. skušnja na telovadišču (trensko taborišče)
Ob 3/4.11. nastop k obhodu na telovadišču in obhod po mestu

Čitalnica:

Ob 1/2.9. slavnostna maša v mestni cerkvi v spomin 50-letnice
Narodne čitalnice
Ob 1/2.10. slavnostno zborovanje v veliki dvorani Narodnega doma

Ob 1/2.13. obed

Ob 15. javna telovadba

Po telovadbi skupni odhod k ljudski slavnosti, ki se vrši v mestnem parku

Vstopnina k javni telovadbi:

Sedež na tribuni 10 K, ostali sedeži 5 K, stojišča 2 K

Vstopnina na veselični prostor 1 K

Narodni pozdrav udeležencem nedeljske slavnosti!

Srčno pozdravljamo Vas vse, ki ste prihiteli v tolikem številu v starodavni Ptuj, da z nami vred proslavite naše narodno vstajenje!

Bili ste že večkrat v tem mestu. Ali da si živi mesto na čisto slovenskih tleh, med čisto slovenskimi prebivalci daleč naokrog, se je bilo vendar posrečilo sovražnemu tujcu, da se je zajel v naše narodno telo, živel kakor parasit v njem, srkal najboljše soke, pa gledal, da polagoma izpodje življensko njegovo silo in ga tako uniči.

Ko smo se zaveli našega narodnega življenja, smo spoznali svojega nasprotnika. Začeli smo zbirati sil, da sebe utrdimo, nasprotnika uničimo ali ga storimo vsaj neškodljivega.

S to nalogo se je ustanovila pred dobrimi petdesetimi leti v Ptuj Narodna Čitalnica. Izvrševala je svojo nalogo po najboljših močeh. Hudi so bili večkrat njeni napori in boji, ali njeno jedro je bilo zdravo, sveti so bili ideali, za katere se je borila, ni smela podleči in zato ni podlegla v tem boju.

Moči in vzpodbude je iskala Čitalnica pri svojih bratih in sestrah. Kakor ob proslavitvi njene ustanovitve prihiteli so njeni prijatelji še večkrat sem na kraj njenega delovanja, da ji nudijo moralnih sil.

Pa tudi v njenem okrilju so vzrasli Čitalnici vrli branitelji.

Eden najmlajših je pred dobrimi 10 leti ustanovljeni Ptujski Sokol.

Ni se še mogel popolnoma razviti; ni še dobil lastnega doma. V težavnih razmerah nastal, se je imel boriti ves čas svojega raz-

voja s težavami. Ali težave ga niso uničile, nego so le krepile njegove mišice in jekleno voljo.

Ptujski Sokol stopa v dobo moške delavnosti. Pri tem pa hoče pokazati, kaj je storil dosedaj, da vidi širni svet, ali se sme zanesti nanj v bodočnosti.

Prihiteli ste Sokoli in Sokolice iz daljnih krajev v naše ujedinjene domovine, da posvetite s svojo navzočnostjo začetek krepkega delovanja ptujskih bratov in sester, da potrdite Ptujski Sokol v njegovem delovanju in mu pokažete, kaj se da doseči z vztrajnim delom.

Minila je doba, ko smo se morali z vsemi močmi braniti za narodni obstanek. Začenjamo novo dobo, ko se bomo smeli posvetiti neovirano svoji izobrazbi, ko se ne bo vršil več boj za obstoj, nego plemenit boj za duševni in telesni razvoj.

Prvemu se posveti Čitalnica, drugemu Sokol!

Vi pa, cenjeni gostje in udeleženci, bodite priča tej novi dobi!

Ko bomo videli, kaj premore slovenski um in slovenska dlan, ako delujemo složno, nas to okrepi vse, da vztrajmo v započetem delu v srečo sebi in svojemu narodu.

Zgodovinski dan.

V zgodovini narodov je igralo mesto Ptuj odlično vlogo. Najbolj znana nam je ta vloga iz rimske zgodovine. Petovio se je imenoval takrat naš kraj ter je bil trgovsko in kulturno središče svojega okrožja. Tukaj skoz je vodilo omrežje rimskih cest in potov, po katerih so se gibale armade in ves promet.

Tukaj je imelo središče tudi rimska umetnost, čemur dokaz so nebrojne izkopine.

Zamrlo je rimsko cesarstvo, germanske rase so ga preplavile. Reden promet in redno življenje se je ponehalo, kultura je za nekaj časa zaspala. Po naših pokrajinah so se v domačili naši pradedje, prejšna rimska mesteca se prihajala potom raznih plemičev, ki so pa bili skoraj izključno tujerodni, do veljave. Ptuj je postajal predvsem obrtno in trgovsko središče. Spadal je še v panonski del Slovenije. Prebival je v njem in okrog njega sicer panonski Slovenec, ki se je pa veselil svoje svobode samo kratko časa, t. j. v prehodni dobi samostojnega slovenskega kraljestva. Naši pradedje slovenski kmetje so trpeli predvsem socialno, ker so delali za druge. Ko se je v prosvetlenni dobi 18. stoletja po francoski revoluciji pojavila narodnostna ideja, je postal Ptuj žarišče tujerodne gospodstvaželjnosti.

Od takrat naprej se začanja prav posebna kalvarijska zgodovina za nas. V magistratnih zapisnikih nemškega urada se neštetokrat čita, da so slovenske barve za mesto Ptuj izzivanje, ker je mesto nemško. Akoravno je po ljudskem štetju mesteca središče popolnoma slovenske okolice, je hotel gospodariti tujec tukaj, kakor bi bil on sam gospodar.

A obrnil se je list v zgodovini. Most do Adrije je padel v vodo na našem ozemlju se je porodila Jugoslavija. Dočim je bil vsak popreje opljuvan, tepen in aretiran ter kaznovan, ako je očitno kazal na ulici svoje Slovenstvo in bi se bilo vsakogar obesilo, ki bi bil trdil javno, da je Jugoslovan, bodo dne 6. in 7. sept. valovali tisoči in tisoči Slovencev skoz mesto Ptuj, z glasnimi klici, da se čutijo Jugoslovane. Rudeča sokolska srajca, ki se preje ni smela nikdar pojaviti,

se bode pojavljala prvič v sklenjenih vrstah na teh nekdanjih vročih tleh in zbrani tisoči bodo Sokolom navdušeno vzklikali kot nositeljem prvenstva, kar se tiče telesne prožnosti poguma in drugih možkih čednosti.

Tokrat bode začutil Ptuj morda bolj kot tik po prevratu, da je v resnici jugoslovanske središče, da ga ljubijo bratje daleč naokrog, posebno, ker je mnogo pretrpel.

Ljubko naše mestece ob bregovih šumne Drave, ki si gledalo tisočletno zgodovino narodov, zreš dne 6. in 7. sept. t. l. v svoji sredini tisoče osvobojenih Jugoslovanov. Kličemo Ti „živel jugoslovanski Ptuj, živel naš zgodovinski dan dne 7. sept. 1919!“

Ob proslavitvi petdesetletnice Narodne čitalnice v Ptuj.

Spominke črtice, sestavil J. Komljanec.

I. Ustanovitev Narodne čitalnice.

Po oktobrskem diplomu 20. oktobra 1860. in februarjem patentu 26. februarja 1861 so narodi v bivši Avstriji po precej dolgi absolutistični dobi (od l. 1851) zopet dobili pravico, sodelovati pri zakonodaji in upravi. Po vseh pokrajinah se je začelo zopet živahno gibanje, ki je bilo moralo kmalu prenehati po viharnem letu 1848 in 1849. Tudi Slovenci niso smeli zaostati za drugimi narodi.

Razmere našega naroda takrat niso bile ugodne. Kmetstvo ljudstvo je bilo nevedno in narodno nezavedno. Vsa dotedanja javna uprava je bila tako ustrojena, da je morala našega človeka prepričati, da le tisti človek kaj velja, ki nemško zna. Zakaj vsa gospoda je med sabo govorila nemški, v šolah se je poučevalo le nemški, v kancelijah se je pisalo le nemški. — Slovenski je govorila gospoda le toliko, da se je sporazumela z ljudstvom pri svojih opravkih, mestni trgovci in obrtniki, da so mogli kupčevati z ljudstvom.

Prav redki so bili prepričani rodoljubi. A bilo jih je nekaj in ti so bili kvas, ki je v boljših razmerah prešinil z novimi idejami naše ljudstvo.

Naše narodno razumništvo, ki se je moralo v absolutistični dobi omejevati na nevtralno prosvetno delovanje, se je začelo sedaj brigati za politična in narodna vprašanja. Število iskrenih rodoljubov je čudavito hitro rastlo, narodno delo se je širilo in kmalu pokazalo vidnih uspehov.

Najimenoitnejši dogodek za štajerske Slovence v začetku nove dobe je bila ustanovitev mariborske čitalnice, ki se je otvorila 14. julija 1861. Bila sta takrat pri gradnji južne železnice češka inženirja Chocholovšek in Jedlička, ki sta pomogla, da se je ustanovila ta čitalnica. Ta je vzpodbudila tudi Ljubljance, da so še isto leto ustanovili svojo čitalnico. Sploh so tista leta bili mariborski rodoljubi vzgled vsem drugim. Iz Maribora je izšel l. 1863 ob veliki proslavitvi tisočletnice Ciril-Methodovega prihoda na Velikomoravsko poziv za ustanovitev Slovenske Matice, v Mariboru se je ustanovil l. 1868 večji politični list Slovenski Narod.

V Ptujju je živel tisti čas sodni pristav Miha Herman, Nemeč sicer, a pravičen Slovenec. Izvoljen za poslanca, je postal najodločnejši zastopnik slovenskih pravic v deželnem in državnem zboru.

Pokazal je to že s svojim govorom v deželnem zboru graškem 16. marca 1863, v katerem s temeljitimi razlogi zahteva istih pravic za slovensčino v šoli in uradih, kakor jih ima nemščina. Govor so dali tiskati v več tisoč izvodih in ga razširili med prosti narod.

Ta mož skliče 23. julija 1863 l. vse zavedne Slovence iz mesta in okolice v sobo strelišča (hiša poleg sedanje Mladike), da se pogovore o ustanovitvi čitalnice. Prišlo je okoli 60 oseb, ki so izvolili pripravljalni odbor. Ta sicer hitro sestavi društvena pravila in jih pošlje vladi v potrditev, ali iz Gradca so prišla potrjena šele 21. maja 1864. Ker je dotlej pristopilo Čitalnici že okoli 120

udov, se je otvorila 1. junija 1864 ter pričela s tem dnevom svoje redno delovanje.

Prvi občni zbor, ki se ga je udeležilo okoli 70 udov, se je vršil 23. junija. Izvoljeni so bili: za predsednika Ptujčan drd. Avgust Čuček; za podpredsednika notar Janez Schönwetter; za tajnika Miha Herman, c. kr. pristav; za blagajnika dr. Iv. Petovar, odvetniški koncipient; za druge odbornike: dr. Anton Mravljak, notarski koncipient, dr. J. Vošnjak, prošt, Franc Krajnc, Karl Švajgl, nadučitelj, in Božidar Raič, kaplan pri Sv. Barbari.

Jako sijajno se je proslavila otvoritev Čitalnice s slavnostjo dne 5. septembra istega leta. V jutro so budili meščane krepki glasovi mariborske mestne godbe naznanjajoč, da je tudi ptujskemu mestu zasvetila nova doba narodnega življenja. Čitalnica je bila okrašena z narodnimi zastavami in trakovi. Tam se zbera čitalniški udje, okrašeni s slovenskimi barvami, in gredo ob 10. na kolodvor, da vzprejmo došle goste. Pripeljali so se zastopniki celjske in mariborske Čitalnice s predsednikoma dr. Kočevarjem in dr. Sernecem, pevci iz Slovenske Bistrice z dr. Jos. Vošnjakom in pevci iz Fram. Velika množica ljudstva, zbrana na kolodvoru, pozdravi z živio-klici došle goste in jih spremi do Čitalnice in potem k slovesni službi božji v mestno cerkev. Enako so pričakali popoldne gostov z vzhoda, Ormožanov, Ljutomerčanov, pa tudi Hrvatov iz Varaždina.

Zvečer je bila slovesna beseda. Dvorana je bila mnogo pred začetkom napolnjena do zadnjega kota, pa tudi na vrtu se je trlo ljudstva, da se ni bilo moči ganiti. Bilo je udeležnikov nad 1200. Kakor opoldne pri skupnem obedu, tako so se tudi zvečer vrstile navdušene napitnice, v katerih so govorniki živo slikali pomen tedanje slavnosti in navduševali ljudstvo k narodni prebui. Ljudstvo je slišalo govoriti starejšino štajerskih Slovencev, dr. Kočevarja iz Celja, dr. Serneca iz Maribora in dr. Vošnjaka iz Slov. Bistrice, ki je govoril o pomenu in namenu čitalnic.

II. Delo Narodne čitalnice.

Kak pomen in namen naj ima Čitalnica, govori tudi poziv pripravljalnega odbora, s katerim vabijo Slovence, naj pristopijo društvu. Med drugim pravijo:

„Povsod med narodom cvetajoče čitalnice, ko ognjišča narodnega duha, so živi svedoki poganjanja za narodno priznavo in veljavo, ter žive želje in prizadeve za narodni razvoj. Že ste sestriški mesti Maribor in Celje v tem bistvenem prašanju slovenskega naroda zvanju duha sedanjega časa zadostile. Staro-slovensko ptujsko mesto, za ljudstvo daleko više 100.000 duš najznamenitejši kraj, je vidoma poklicano se za nje v pozdigi narodnega duha za središče postaviti in izgled sestriških mest nasledovati.“

Ko podpisani svoje pooblaščenje iz omenjene okolnosti prijema prijateljski ta „poziv“ k osnovanju slovenske čitalnice v starem Ptujju izročujejo, naznanjajo ob enem, da bodo, kolikor koli jim bode moči in upljiva, vseskozi pravila in vodila resnice, pravice in zmernosti zastopali in za poglavitno nalogo slovenske čitalnice pred vsem duševno povzdigo, izobraženje jezika in omiko slovenskega naroda, po tem takem pripravo za pričakovano izvršenje narodne ravnopravnosti držali.

Naloga, ki so si jo čitalnični ustanovitelji začrtali s tem svojim pozivom, je bila obširna in težka, obsegala je pravzaprav vse ono, po čemer so hrepeneli tedanji naši buditelji in voditelji, je pravzaprav v bistvu jedro naše prosvete, ki je še vedno neizerpno.

Zanimivo je, v koliko je naša Čitalnica v svojih 50 letih to nalogo tudi izvršila.

Prva naloga čitalnicam je bila, vzbuditi priprosto ljudstvo kakor tudi njegovo meščanstvo in domače razumništvo k narodni zavednosti, vzbujeno zavednost ohraniti in jo čim bolj širiti in utrjevati.

V čitalniških prostorih so se zbirali narodni možje k čitanjem časopisov in politič-

nim razgovorom. V njihovo družbo so lahko prišli tudi drugi možje, mladi in stari, ki so se hoteli zanimati za narodna vprašanja. Da pa pritegnejo k sebi tudi drugo občinstvo, mestno in kmetstvo, so prirejali raznovrstne zabave s petjem, govori, plesi in z gledališkimi igrami. Mislimo si lahko, kako je moralo vplivati na širše občinstvo, vajeno le nemščine, kamor je prišlo v mestu, ko je pri takih čitalniških večerih slišalo, da tudi gospoda med sabo slovensko govore, ko je čulo, kako krasne, v srce segajoče so slovenske pesmi, ko je videlo, da se dajo vprizarjati tudi slovenske igre. Pred kratkim umrl Marko Pavlinič je pravil, kako so k takim pevskim prireditvam hodili vobče meščani in bili večkrat do solz ginjeni, poslušajoč slovenske pesmi. Neštetim osebam so take domače prireditve vzbudile narodno zavest in narodni ponos, drugim pa, ki so bili v nevarnosti, da se narodno izgube, se je ob takih prilikah utrdila narodna zavest.

Pač srcu le domači glas
mehko se in sladko prilega,
on srcu pravi ve izraz
in spet mogočno k srcu sega, —
domači glas le nosi spas. (S. Gregorčič.)

Preobširno bi bilo naštevati vse posamezne prireditve, ki so se vršile v Čitalnici od njenega začetka do danes. Bilo jih je vsako leto nekaj, včasih več, včasih manj, včasih večje, včasih manjše, včasih priprostejše, včasih sijajnejše, kakoršne so bile pač razmere. Večinoma so dobro uspele in dosegle svoj namen, razveseljevati svoje ude in gojiti narodno zavest, kakor povdarja to čitalniški tajnik Romih na občnem zboru l. 1881. Nekatero prireditve pa smemo imenovati naravnost sijajne.

Narodna Čitalnica je bila v Ptujju najvažnejše naše društvo, lahko rečemo edino slovensko kulturno zbirališče. Iz nje je izhajalo ali pod njenim okriljem se je vršilo kulturno narodno delo v Ptujju in ptujskem okraju, katero se je ob ugodnih razmerah tudi osamosvojilo v posebna društva, toda ostalo vedno v tesni zvezi s Čitalnico.

Tako se je petje začelo gojiti takoj po ustanovitvi Čitalnice. V 80tih letih je bilo v Narodni Čitalnici toliko pevske sil, da je prišlo do rednega petja, ustanovil se je 1883. l. poseben čitalnični pevski odsek, iz katerega se je izcimilo „Slovensko pevsko društvo“, ki je dolgo procvitalo in priredilo v raznih krajih več velikih pevske koncertov. Istega leta se je ustanovila celo muzikalna šola s posebnim plačanim kapelnikom, ki pa je l. 1887 prenehala. Sicer so vodili petje brezplačno razni pevovodje, kakor Stanko Pirnat, dr. Fr. Gros, Fr. Cof, Dragotin Zupančič in sedaj predsednik Pevskega društva, učitelj Vinko Šerona in organist mestne cerkve Fras Ferdo.

L. 1895 se je ustanovil društveni tamburaški zbor, ki je pod vodstvom Aleksandra Pintariča in učitelja Jakoba Kopicča krasno uspeval, kasneje pa ob premalem zanimanju opešal.

Kakor s petjem so začeli čitalniški diletantje takoj tudi z dramatičnimi predstavami, uprizorivši prvo igro že 18. decembra 1864 l. Kasneje se je uprizarjalo navadno po več iger na leto, ki so bile vedno velika privlačna sila. Ko je dobila Čitalnica v 80tih letih vrlih pevcev, se je povzpela celo do operet in sicer Tičinka l. 1885 in Serezana l. 1887.

Velik križ je bil z društvenim gledališkim odrom. L. 1875 so ga povečali in na novo okrasili, tako da je za manjše igre zadoščal. Ali ko so pred dobrimi 10 leti začeli prirejati večje igre (Legijonarji, Deseti brat) in se je zanimanje za dramske predstave povečalo, je bil oder kakor tudi dvorana veliko premala. Zato se je pod vodstvom umnega in podjetnega odbornika Krista Hrovatina, poštnega asistenta prestavil oder od zadaj v sobo ob vhodu v dvorano, kakor ga vidimo danes, ter se je tako povečala dvorana skoro za tretjino, pa tudi igralci so dobili za odrom posebno sobo. Zanimanje za predstave pa ni ponehalo in l. 1912 se je ustanovil poseben dramatični odsek mariborskega dramatičnega društva, ki je začel redno prirejati

predstave in se po izpremenjenih razmerah preselil lansko jesen iz vedno pretesnih čitalniških prostorov v večje in primernejše mestnega gledališča ptujskega.

Petje, predstave, plesi, veselice v Čitalnici so pa le bolj zunanje vplivale, čeprav večkrat mogočno na udeležnike. Namen čitalnice pa naj bi bil, povzdigniti tudi duševno izobrazbo. Razmere za to niso bile kaj ugodne. Dolgo časa je moralo zadoščati delovanje v prvem zmislu, ker se je tako najlaže delalo za ohranitev in okrepitev slovenstva. Ali že na občnih zborih l. 1885, 1887, 1896 se je predlagalo, naj se ustanovi v Čitalnici knjižnica, iz ktere bi črpali društveniki duševno zabavo in izobrazbo. Toda do uresničenja te misli je prišlo šele l. 1907, ko se je ustanovila v Čitalnici Ljudska knjižnica, katero je vodil dobrih 10let društveni tajnik J. Komljanec. Kako potrebna je taka knjižnica, se je takoj pokazalo. Po knjige so prihajali najširši sloji iz mesta in okolice in pokazali s tem, da hrepene po duševni izobrazbi; ne sme se jih le prezirati, nego treba jim je priskrbeti primernih sredstev in ljudstvo bo hvaležno seglo po njih.

III. Izvendruštvene prireditve v Čitalnici.

V čitalniških prostorih pa se niso vršile samo društvene prireditve, ona je kot kulturno središče in zbirališče dajala svoje prostore na razpolago tudi drugim za razne prireditve.

Važen del ob raznih prireditvah je bilo zlasti v prvi dobi, pa tudi kasneje, dijaštvo srednjih in visokih šol. Saj ti so cvet in up naroda, oni imajo izpolnjevati in razširjati vrste narodnih delavcev, oni so v prvi vrsti širitelji novih idej, napredka.

Zato je bila Čitalnica od nekdanj vesela, da so prihajali k njenim prireditvam dijaki, pa tudi sama jih je vabila in gostila. Dijaki so pa tudi sami prirejali veselice v Čitalnici, tako mariborski dijaki l. 1873, 1876, 1880, 1882. L. 1886 so poleteli v Ptuj graški visokošolci tamburaši, med katerimi so bili poleg Slovencev tudi Poljaki, Čehi, Bolgari, Hrvati in Srbi. Ko se je l. 1906 ustanovilo za visokošolce ferijalno društvo Bodočnost, je tudi v naši Čitalnici imelo svoje občne zборе in koncerte.

Mariborski učiteljski abiturijenti so l. 1892 priredili tu svoj koncert, učiteljski diletantje pa l. 1906 uprizorili Legijonarje. Učiteljsko društvo je večkrat zborovalo v društvenih prostorih, l. 1894 je pa imela Učiteljska zveza svoj občni zbor.

Kadar so priredili ljubljanski igralci gostovanje po Štajerskem, oglasili so se redno za eden ali dva večera tudi na ptujskem čitalniškem odru, da pokažejo, kako igrajo pravi igralci.

Tudi sosednje kmetijsko bralno društvo v Rogoznici je priredilo nekaj predstav in koncertov v Čitalnici.

V čitalniških prostorih se je pa vršilo tudi politično delovanje ptujskega okraja. L. 1885 se je ustanovilo pod čitalnično streho politično društvo „Pozor.“ Kadar se je bilo treba posvetovati o raznih volitvah v okrajni zastop, v deželni ali državni zbor, godilo se je to v Čitalničnem Narodnem domu.

Kolikega pomena za Slovenstvo da je Ptuj, je pokazala Družba Sv. Cirila in Metoda, ki je priredila že svojo 3. veliko skupščino v Ptujju l. 1888 in zopet čez 20 let 13. septembra 1908, ki je večini še v spominu po divjaškem nastopu ptujskega posilinemštva.

IV. Narodni dom. Nemški boj proti Čitalnici.

Da se je moglo vršiti vse to mnogostransko narodno delo, je potrebovala Čitalnica svojega lastnega doma, kajti pri nasprotovanju ptujskega ponemčenega prebivalstva in njega vodstva bi drugod ne bi bilo mogoče dobiti primernih prostorov.

Izprva, ob ustanovitvi Čitalnice še ni bilo nasprotovanja. Prebivalstvo je bilo takrat veselo, da se je po dolgih letih rešilo vladnega absolutizma, morečega vse javno življenje. Gotovo se je zdelo ptujskim Nemcem tudi popolnoma pravično, da v novi svobodnejši

dobi začno svobodneje živeti tudi Slovenci, saj je bila ptujska okolica čisto slovenska, pa tudi pretežna večina mestnega prebivalstva je bila slovenskega pokolenja. Nepokvarjeni Nemci so torej v svoji pravičnosti tudi Slovencem privoščili svobodo, katero so sebi želeli. Zato niso ne samo ne delali ovir pri ustanavljanju Čitalnice, nego se sami z županom vred udeležili ustanovne slavnosti.

Ali ko so Slovani v državi zahtevali za se v šolah, uradih in javnem življenju istih pravic, kakoršne so uživali tedaj Nemci, vladajoči krogi tega niso hoteli dovoliti, boječ se, da izgube svoje prvenstvo v državi. To nasprotovanje se je polagoma zaneslo tudi v manjša mesta. In čim odločneje so Slovani zahtevali postavno zajamčenih pravic, tem strupenejše so jim jih odrekli Nemci.

V malem se je pokazalo tudi na ptujski Čitalnici.

Prvo leto je imela Čitalnica svoje prostore v Hermanovi hiši, v sedanji Prešernovi ulici števil. 42. Odtod se je preselila na Florijanski trg v hišo, v kateri je kavarna Evropa. Čez pet let je odšla v Deutschmannovo hišo (sedaj Sadnikova v Krekovi ulici.) Z novim letom 1872 pa si je najela stanovanje v hiši „Hotel Stadt Wien“, ktera hiša je danes njen Narodni dom. Tu je ostala do leta 1879, ko se je preselila v Muršečevo hišo, onstran železnice (hiša poleg Čučkove).

Da najdejo tuji čitalnične prostore, se je napravil pod streho napis „Čitalnica“. Ali politično nasprotovanje je že tako naraslo, da so morali odstraniti ta napis. Slovenci so uvideli, da brez lastne strehe so na milost in nemilost izročeni nemški in nemčurški strasti in oholosti.

Ponudila se je ugodna prilika. Leta 1882 je bil prodan „Hotel zur Stadt Wien“; kupil ga je tujec, pa ga je hotel zopet prodati. To zvedo čitalničarji. Zbero se nekteri gospodje, pozvani po predsedniku dr. Gregoriču in po kratkem posvetovanju sklenejo, da kupi Čitalnica „Hotel zur Stadt Wien.“ Denarja društvo sicer ni imelo za to. Ali požrtvovalnemu trudu društvenega tajnika Ivana Urbanca se posreči, da v nekterih dneh podpišejo rodoljubi po ptujskem okraju, v Ormožu, Središču in Mariboru 6200 gld. Ta uspeh osrči Čitalnico, da sklene kupiti imenovani hotel za 11.500 gld. in podpiše kupno pogodbo 12. februarja 1882. Hišo je bilo treba primerno preurediti, nakupiti pohištva, tako da je Narodni dom stal nad 17.000 gld. Treba se je bilo zadolžiti. Ali Čitalnica je imela varno svojo streho, izpod ktere je ne bo mogel nihče poditi, če ji bo tudi v njej napravljaj sitnosti, imela je svoj Narodni dom, prvi na slovenskem Štajerskem.

Narodni dom se je slovesno otvoril 29. maja 1882. Slavnostni govor je imel župnik Božidar Raič od Sv. Barbare v Haložah, eden najznamenitejših slovenskih rodoljubov in narodnih delavcev na Štajerskem in čitalničin prijatelj in podpornik od njene ustanovitve dalje.

V kupljenem hotelu se je izvrševala gostilniška obrt. Tudi Čitalnica, ki je hotela v tem svojem Narodnem domu prirejati odslej znanprej vse svoje prireditve, je naravno potrebovala gostilne, da lahko postreže svojim udom, pa tudi drugim udeležencem. Zato zaprosi za koncesijo prihodnje leto, ali okrajno glavarstvo odbije prošnjo, češ da ni nikake potrebe. Vsi ugovori niso nič zalegli. Šele po posredovanju poslancev, zlasti Raiča, je dovolilo ministerstvo na Dunaju, da sme društvo svojim udom postreči s pijačo in jedmi. Bilo je to izredno, milostno dovoljenje vladino pravzaprav kruto zasmehovanje. Ali naši poslanci so morali takrat zadovoljni biti, ako so mogli na Dunaju pri vladi, o kateri so Nemci trdili, da je naklonjena Slovanom, doseči takih drobtinic za svoje volilce! Ali se naj potem čudimo, da so taki „uspehi“ spravili celo krepkega Raiča v rani grob?

Med tem je splaval na površje ptujske mestne uprave zloglasni Ornig. Začel je gospodovati kakor kak turški paša v svojem pašaluku. Kar mu ni uklonilo tilnika, je strl,

če je le mogel. V sredstvih ni bil izbirčen; naj so bila poštena ali ne, da je le dosegel svoj namen. Obdal se je z osebjem, ki ga je slepo ubogalo. Stavil si je za nalogo, uničiti slovenstvo v Ptujju. Ker je bila pa baš Čitalnica glavna opora slovenstvu, treba je bilo najprej njo zatreti. In začela se je sistematična gonja.

Pri čitalniških prireditvah je večkrat sodelovala vojaška godba, ki je seveda izredno pzdignila slavnost. Nemci s svojo mestno godbo ji niso bili kos. Kako vojaško godbo preprečiti? Zadnji dan pred prireditvijo odpove nenadoma vojaška godba. Zakaj? Vojaško poveljstvo je dobilo od ptujskega mestnega urada obvestilo, da gre za nacionalno prireditev, da se je bati nemirov in kar je še več takih laži. Čitalnica je seveda prišla v veliko zadrego, ker je bilo težko preložiti prireditev, težko pa tudi dobiti drugo godbo. Drugokradi pride zopet med samo prireditvijo oseba mestne „pravice“ ter hoče kar z ustnim fermanom zadušiti slavlje.

Pa to še ni bilo dovolj, kajti društveno življenje se je vedno bolj razvijalo, l. 1904 je Čitalnica celo slovesno praznovala svojo 40-letnico, naročivši si mestno godbo iz Ljubljane, do katere ptujsko klikovstvo ni imelo nobene oblasti. Kaj, 40 let že se upira Čitalnica ponemčevanju v Ptujju in ji ni bilo mogoče priti do živega? Tuhtajo in tuhtajo in prihodnjo pomlad navale z združenimi močmi na Čitalnico. Mestni urad prepove v svoji brezobzirnosti z dopisom 25. aprila 1905, da Čitalnica niti domačim udom ne sme dajati brez koncesije jedi in pijače, prepove torej nekaj, kar se je izvrševalo že 20 let in kar je dovolilo ministerstvo na Dunaju. Ne vidimo li iz tega, da je renegatska nadutost napihnila žabo, ki je hotela pogaziti vola? Ko se Čitalnica za to ne zmeni mnogo, prepove mestni urad 6. februarja 1906 iznova gostilniško obrt brez koncesije, proti čemur se vloži pritožba, ki pa ostane nerešena, kajti višja oblast v Gradcu mora že plesati tako, kakor godejo očka Ornig v Ptujju. Ko mestni urad ne more nič opraviti, pride davčna oblast, ki iznova predpiše pridobninski davek, dasi se je davčni poročevalec opozoril, da je enak predpis svoj čas že zavrnilo upravno sodišče. Pa kaj naj bi se renegatska zagrizenost brigala za najvišje odločbe, kadar je treba uničiti brezpravnega Slovenca? Ali to pot se je zmotila nacionalna pristranost ptujske davčne oblasti, zakaj upravno sodišče še ni plesalo slepo po taktih renegatskih ptujskih godcev ter je enako kakor l. 1891 ugodilo čitalnični pritožbi.

Potreba po javni gostilni v Narodnem domu pa je bila vedno bolj in bolj očita. Ker ni bilo upati, da bi dobila gostilniško koncesijo Čitalnica, je zaprosila mesto nje za koncesijo Delniška družba združenih pivovaren Žalec-Laški trg. Gospodovalna nemška klika se je iz narodne nestrpnosti izrekla proti podelitvi, dasi je imela med sabo privrženca, ki si je znal pod raznimi imeni pridobiti kar osem gostilniških koncesij. Namestništvo v Gradcu je to pot ugodilo prizivu ter dovolilo gostilno, ali mesto se je pritožilo na Dunaj, odkoder pa ni bilo rešitve. Tako je šele v novih razmerah prišla Čitalnica do svoje javne gostilne.

V. Nasilje ob veliki skupščini družbe sv. Cirila in Metoda l. 1908.

Že leta 1888 je imela družba sv. Cirila in Metoda tretjo svojo veliko skupščino v Ptujju. Čez dvajset let so povabili ptujski Slovenci zopet Družbo, naj priredi veliko skupščino v Ptujju, kar je Družba drage volje storila. Hoteli so Ptujski Slovenci pokazati, da kljub vsemu nasprotovanju, kljub zloglasnemu Štajercu še krepko živi in deluje slovenstvo v Ptujju, da ga nasprotniki niso še zatrli. Ob enem pa so hoteli iz velike skupščine crpati novih moči za narodno delo in vplivati zlasti na širše občinstvo, ki naj bi iz široko zasnovane prireditve spoznalo velikost in moč slovenskega življa.

Ptujsko renegatstvo je opravičeno zaslu-

tilo, da bo to hud udarec njegovemu ponemčevalnemu in uničevalnemu delu. Zato je sklenilo ali v svoji oslepelih besnostih, ne poznavajoče življenske sile našega naroda, ali v prevzetni nadutosti, meneč, da ima toliko moči, sklenilo je, da z vnanjo silo zatire ta pojav slovenskega življa ter pokaže svetu, da je Slovenec le za hlapca, sužnja, ki naj dela in služi, da Slovenec ni z Nemci enakovreden državljani, da se sme torej Slovenca z brutalno silo zavrniti, ako bi prestopil meje svojega hlapčevstva. Na čelo vsej gonji se je postavil javno mestni svet, v katerem je samolastno gospodoval naduti Ornig, kteremu se drugi prisledniki, večinoma kakor Ornig narodne poturice, niso smeli ustavljati. Mestni svet je po svojih zanesljivih osebah organiziral cvet ptujskega renegastva v razbojniško druhal, ki naj bi mirnim, nič hudega slutečim Slovincem pokazal pest nemške kulture. Da bi pa pri pobijanju ne zavrela Slovincem kri in ne bi ti napadalcem vrnilo drago za nemilo, je mestni svet ptujski poklical na pomoč zanesljivih policajev iz drugih sorodnih mest, iz Maribora, Celja, Celovca, ki naj bi ščitili ne napadenih, nego napadalce in razgrajače.

Že na predvečer, 12. septembra, ko so bili zbrani prvi udeležniki v Narodnem domu, se je začelo razgrajanje in pobijanje šip in oken med vseobčim vsenemškim tuljenjem. Drugi dan, 13. septembra, pa se je začelo pristno nemško-kulturno delo. Po vseh cestah, po katerih so dohajali udeleženci, je bilo videti zdvijanih obrazov, ki so nad udeležniki kričali, jim trgali znake z obleke, jih polivali s črnolom; ako bi sem jim pa kdo ustavil, so ga začeli biti, mu trgati obleko in ako je bil močnejši, je že prišel razgrajačem na pomoč stražnik in odvel napadene ga v zapor! Pri tem pobijanju pa je napadeni in zaprti še moral vesel biti, da ga niso čisto oropali. In če si bil oropan in si se pritožil, si bil v nevarnosti, da te iznova kaznujejo, ker dvomiš nad nemško poštenostjo in pravičnostjo! Ko je bila popoldne veselica v Narodnem domu, je bil ta obkoljen z nemško druhaljo. Ako si se prikazal na ulico, so planili po tebi, kakor besni volkovi in strgali vsako znamenje, ki si si ga morda pripel. Ako si pa napadalce grdo pogledal, ali jim celo kaj rekel, takoj so te stražniki odgnali v zapor na rotovž.

Pritožbe pri županu in v Gradcu niso seveda nič izdale. Saj v njihovih očeh smo bili mi izzivači! In kako moremo zahtevati zaščite od človeka, ki sam organizira napad!

Za naše ljudi pa so rodili ti napadi tudi nekaj dobrega. Spoznali so tedaj, kaj je v resnici in dejanju toli hvalisana nemška kultura, tisto nemško gospodarstvo, za katero naj bi mi zamenili svojo narodnost. Videli so Nemce, oziroma njihov odrodek, naše renegate v njihovem resničnem stanju, čutili so njihovo delovanje na lastni obleki, lastnem žepu, da, na lastnem životu. Prepričali so se, da se njihovi nauki razlikujejo od dejanj, kakor noč in dan. Uverili so se, da velja pravica le za nje, za druge ne. In vse to ni rodilo spoštovanja do našega nemštva, nego sovraštvo, k večjemu strah. Pa saj se renegatstvo sploh ne more drugače uveljavljati, kakor le s silo, s strahovanjem, z nepoštenostjo, kajti nemoralna stvar ne more rodi kaj moralnega.

VI. Narodna čitalnica v vojnih letih.

Telovajski napadi l. 1908, organizirani po nemški ptujski kliki, za slovenstvo v Ptuju niso rodili slabih posledic. Narobe narodno čustvovanje se je še bolj poglobilo, kar nam kaže delovanje v ptujskem Sokolu, čitalniških prireditvah in zlasti v tem, da se je l. 1912 ustanovila v Ptuju podružnica mariborskega dramatičnega društva, ter začela v Narodnem domu prirediti redne gledališke predstave.

Mislimo si lahko, s kakim sovraštvom je opazovalo ptujsko zagrizeno nemštvo to delovanje in napredovanje slovenstva v Ptuju, v katerem so pri ljudskem štetju l. 1910 na-

šteli po svoji zloglasni, svetovno znani metodi laži in potvarjanja le malo stotin prebivalcev s slovenskim občevalnim jezikom, dasi živi vse prebivalstvo od žuljev slovenskega kmeta, in bi na podlagi tega uradno ugotovljenega malega števila Slovincem o kakem slovenskem gibanju se sploh dalo težko govoriti.

Svetovna vojna l. 1914 je kakor nalašč dobrodošla tudi ptujskim zagrizencem. Smeli so zopet in to pot nebrzdano kakor še nikdar, nastopiti proti Slovincem. Tudi drugod se takrat Slovincem ni dobro godilo, saj je ta vojska za stoletja hotela Slovence pritisniti k tlom, ali ptujčanov niso nikjer prekosili. Spomniti je treba samo na slučaj narodnega mučenika p. Žirovnika, ki so ga orožniki uklenjenega izpostavili že na Bregu do orožniške postaje prej obveščencem in nahujskanemu prebivalstvu v zasmehovanje in dejansko, trpinčenje na postaji pa počakali, da se je obvestilo o tem ptujsko zagrizeno in brezvestno nahujskano prebivalstvo, da je moglo potem v celi tolpi zasramovati, biti in kamenjati ubogo žrtev od Brega do koldvora. Orožniki so le gledali, da bi uklenjena žrtev se prehitro ne zgrudila ali pa kakemu napadalcu ne storila morda kaj žalega. Vse to pa se je godilo z vednostjo in odobravanjem ptujskih oblasti, razen mestnega zastopstva tudi okrajnega glavarstva in orožniške postaje, ki so med sabo tekmovali v preganjanju nedolžnih Slovincem, ali Orniga in njegove nemške klike ni mogel nikdo doseči, saj ti so imeli že l. 1908 izvežbano in preskušeno tolovajsko mestno tolpo na razpolago.

Da se v takih razmerah Čitalnici ne bo dobro godilo, je bilo pričakovati. Že 26. avgusta 1914 ustavi mestni urad do preklica vse delovanje čitalnično brez vsakega utemeljevanja. Pod osebno odgovornostjo je moral dati predsednik zapreti vse prostore, kolikor jih ni zasedlo vojaštvo. Mestni urad je hotel društvo gospodarsko uničiti. Zakaj plačevanja davkov ni prepovedal, pač pa zbirati udnino pri društvenikih, ki je glavni vir dohodkov. Tudi je nastanil v Narodni dom vse polno vojakov, ki so napravili mnogo škode, a odškodnine in postavnih nastanitvenih prispevkov ni bilo dobiti, kajti vse je imel v rokah mestni urad.

Ko se je prvi, najhujši izbruh nemške posurovele besnosti nad Slovinci nekoliko polegel, ker pri vseh stotinah zaprtih in trpinčenih narodnih mučenikov ni bilo dobiti niti sence kake krivice, je Čitalnica poskusila braniti se proti nezakoniti ustavitvi svojega delovanja s pritožbo, ki jo je vložila koncem oktobra 1915 na c. kr. namestništvo v Gradcu. Toda rešitev te pritožbe se je vlekla celo večnost. Čitalnica si je morala najeti posebnega zastopnika v Gradcu, ki je vedno in vedno drezal pri namestništvu za rešitev. Ali zakaj ni bilo rešitve? Od ptujskega mestnega urada je namestništvo ponovno zahtevalo izjave, zakaj je ustavil čitalniško delovanje, toda mestnemu uradu se ni zljubilo odgovoriti. To se je zdelo celo takratnemu namestniku Claryju prehud poper, da se drzne podrejeni politični urad trdovratno kljubovati višji oblasti. Pa tudi Claryju se je komaj po 10 dneh posrečilo, ko se je obrnil naravnost do ptujskega župana Orniga, dobiti s silo izjavo, toda le telefonično, in sicer te vsebine, da ni bilo delovanje Narodne Čitalnice v Ptuju sploh nikdar ustavljeno. Za tako beraško telefonično izjavo je morala c. kr. namestnija beračiti pri ptujskem uradu od 18. novembra 1914 do 1. februarja 1915, torej poltretji mesec! Najlepše pri tej izjavi pa je bilo, da je mestni urad, oziroma očka Ornig, slavno namestništvo kar kratko nalagal. To sledi jasno iz odloka mestnega urada 26. avgusta 1914, kterege je poslal Čitalnici in ž njim prepovedal delovanje. Da bi pa ne mislili, da je mestni urad morda v dobri veri poročal neresnico, pozabivši svoj prvotni odlok, se razvidi iz odloka mestnega urada od 2. februarja 1915, šte. 1/1160, kjer čitamo: „Nachdem sich die politischen Verhältnisse geklärt haben, sieht sich das

Stadtamt veranlaßt, die mit h. ä. Auftrage vom 26. August 1914, Z. 1/311 Mob. verfügte Einstellung der Vereinstätigkeit des Vereines Čitalnica wieder aufzuheben.“ (Ker so se politične razmere razjasnile, zdi se mestnemu uradu primerno, da razveljavi ustavljenje društvenega delovanja Čitalnice, ki ga je odredilo s tuuradnim nalogom 26. avgusta 1914, šte. 1/311). Čitalnici mestni urad ni upal utajiti prvega odloka, ker ga je imela v rokah, a svoji višji oblasti se je drznil vedoma poročati baš nasprotno. Ko ne bi imeli dokazov v rokah, ne bi verjeli, da je mogoče kaj takega v še tako gnili Avstriji! Enakovreden višek politične uradne nesramnosti pa je bilo, da je namestnija l. februarja ustno sporočila čitalničnemu zastopniku, da je ugodeno prizivu in čitalnično delovanje zopet dovoljeno, kar je zastopnik še istega dne sporočil društvu v Ptuj, drugega dne, 2. februarja, pa ptujski mestni urad iz lastne uradne moči, kakor kaže prej navedeni odlok, prekličie svojo v avgustu odrejeno ustavitve društvenega delovanja, češ da so se razjasnile politične razmere! Da pa bi mogli javno ožigosati to uradno zavijanje in brezprimerno gnilo uradno propalost, ki ji ni najti kmalu enake, ni mogla dobiti Čitalnica pismene potrditve tega, kar je namestništvo ustno sporočilo zastopniku, ni torej dobila nikdar rešitve na svojo pritožbo, naj so tudi naši narodni zastopniki v državnem zboru javno razkrili to krivično preganjanje Narodne čitalnice in zahtevali od ministerstva pomoči v tej očiti zlorabi uradne oblasti.

VII. Sklep.

Ako premotrino v kratkem čitalnično delovanje, vidimo, da je bila izprva njena naloga, vzbuditi v mestu in okraju narodno zavest. Dosezala je to z raznimi svojimi prireditvami. Izprva skoro ni imela nasprotnikov pri svojem delovanju. Občinstvo je bilo naklonjeno društvu in njegovemu delovanju.

Toda čim večji so bili društveni uspehi, tem bolj so se začeli kazati tudi nasprotniki. Ko bi Čitalnica dosegla svoj namen, bi to ne bilo prav našim narodnim nasprotnikom. Zato so ti začeli zapuščati društvo in polagoma so se prelevili celo v odločne nasprotnike. Povzročile tega niso domače razmere, razdor in nasprotovanje je bila posledica državne javne politike. Za našo Čitalnico je značilno le, v kaki obliki se je vršilo to nasprotovanje pri nas.

Glavna društvena opora je bilo tudi pri Čitalnici narodno razumništvo, ki je skupno z meščanskimi krogi delovalo v dosego društvenega namena. To vidimo jasno iz vsakoletnih odborov. Bili so v njem razni odvetniki, notarji, različni uradniki in duhovniki, pa tudi zastopniki meščanskih krogov, trgovci in obrtniki.

Zlasti ko je v začetku 80tih let vladni pritisk nekoliko pojenjal in je prišlo v Ptuj nekaj več mlajšega, narodno bolj zavednega uradništva, se je dvignilo društveno življenje, da je moralo razveseliti vsako radoljubno srce.

Toda ti lepi časi niso dolgo trpeli. Z vladne strani je zavela ostrejša sapa in slovenski uradniki so izginjevali polagoma iz Ptuja in se nadomeščali z drugimi, nevtralnimi ali celo naravnost naši narodni stvari nasprotnimi. S temi se je jačila nasprotna stranka, ki je dobila sčasoma, zlasti v zadnjih desetletjih, premoč v svojo roko. Sveta si naklonjenosti višjih oblasti, je začela ta stranka sedaj izrabljati svojo moč in se je pokazala, kakor je bilo že prej opisano, ob raznih prilikah v vsej svoji nagoti. Kdor je bil ud Čitalnice, je veljal pri tej kliki za njihovega nasprotnika, ki ga je bilo treba zatirati. Da se ogne pregajanju, se je marsikdo uklonil nasprotnikom in potegnili z njimi. Tako je nastalo razupito ptujsko renegatstvo, sestoječ večinoma iz pristašev neoporečne slovenske narodnosti. Kam je dovedlo to sovraštvo, smo videli najbolje v vojni dobi, ko so istovetili članstvo pri Čitalnici, zlasti še sodelovanje pri čitalničnih prireditvah z veleizdajništvom.

Vse to je z razpadom avstrijske države prenehalo. Za Čitalnico so nastale nove razmere. Kakor ob njeni ustanovitvi, se tudi sedaj lahko razvija njeno delovanje brez sovražnega nasprotovanja.

Kako pa bodi to delovanje v bodočnosti?

V prvih petdesetih letih je morala Čitalnica buditi narodno zavest in braniti, da nasprotnik narodne zavesti popolnoma ne zatre. Tega sedaj v domači državi ne bo treba.

Lahko se bo torej Čitalnica posvetila drugi svoji nalogi, ki bi morala biti pravzaprav glavna, razširitvi in poglobitvi narodne vzgoje. Tu je čaka še dosti dela, a hvaležnega dela.

Upamo, da se nove sveže moči, ki so prišle v novih razmerah v Ptuj, lotijo tega dela in zamene, oziroma podpro starejše narodne borce, ki so morali delovati v neugodnih razmerah.

Že dosedaj so se rodila v Čitalnici nekatera društva, ki so prevzela del obširnega čitalniškega programa, da se posvete izključno le gojitvi tistega kulturnega dela. In kadar se porodi za vsako panogo kulturnega dela posebno dete, ki bo le njo gojilo, bo Čitalnica opravičeno smela reči, da je izpolnila svojo kulturno misijo. Z zadovoljstvom bo lahko gledala kakor mati krepko delujoče svoje otroke in mirno uživala slavo srečno dovršenega življenjskega dela.

Dopisi.

Miha Brenčič †. Velika izguba nas je zadel. Umrl je veledejavni mož g. Miha Brenčič. V kmetijstvu, trgovini, industriji in na narodnem polju je bil odličen delavec. Sožalje rodbini. Več pišemo prihodnjič. Uredništvo.

Gospodinska šola „Mladike“ v Ptuj se začne 22. septembra. Število učenk je omejeno, ker je le tako mogoč individualen pouk, ki je v takšni šoli neobhodno potreben. Gojenke, ki želijo stanovati v Mladiki, naj se takoj prijavijo, da si morejo še pravočasno zaznamovati perilo in obleko s svojo številko. Zunaj stanujoče učenke se sprejemajo dne 21. septembra od 10. do 12. ure v Mladiki. Starost najmanj 16 let. Vodstvo Mladike v Ptuj.

Sprejem v deško meščansko šolo in v pripravljalni razred trgovske šole v Ptuj se vrši dne 16. septembra od 10. do 12. ure v šoli zraven okrajnega glavarstva.

Stanovanja za dijake v Ptuj se iščejo, ker dijaški dom ne bo mogel sprejeti vseh obiskovalcev gimnazije, meščanske šole in pripravljalnega razreda trgovske šole. Z velikim naporom smo rešili celo gimnazijo; zdaj naj ptujsko prebivalstvo pokaže, da ve ceniti vrednost izobraževalnih zavodov, s tem, da gostoljubno sprejme dijake. Zlasti rodbine, ki imajo kakega sina dijaka, lahko sprejmejo še enega ali dva dijaka na stanovanje. Kdor želi dijake na stanovanje, naj se prijavi pri gimnazijskem ravnateljstvu, ker se v prvi vrsti tam oglašajo zunanji stariši.

Dijaški dom v Ptuj. Starši, ki želijo dati svoje sinove v zavod, naj se čim prej javijo, da dobijo pravočasno obvestilo o sprejemu in gojenčevi številki, s katero morajo biti označeni vsi gojenčevi predmeti, zlasti perilo. Vpis v gimnazijo (od 1—3. razr. je realna gimnazija), pripravljalni razred trgovske šole, v meščansko in event. v ljudsko šolo oskrbi vodstvo dijaškega doma, ako se mu vpošlje zadnje izpričevalo, krstni list in izpričevalo o cepljenih kozah.

Mladika v Ptuj. Gojenke internata lahko obiskujejo gimnazijo, ki je od 1. do 3. razr. realna, meščansko šolo, gospodinjstvo šolo (starost 16 let) in višjo deklinško šolo. Prijave se naj takoj pošljejo na vodstvo Mladike v Ptuj.

Začetek šol v Ptuj. Po odredbi g. poverjenika za uk in bogočastje se začne šolsko leto 1919/20 z vpisovanjem dne 22. septembra 1919. Ta začetek velja za vse javne in zasebne srednje šole in za vse ljudske šole, ki so na kraju srednjih, oziroma meščanskih šol.

Ali je Radgona res izgubljena? Iz Pariza prihaja razburljiva vest, da je Svet Petrice sklenil spremeniti mirovne pogoje napram

N. A. tako, da tej državi pripadajo tudi mesto Radgona in na levem bregu ležeče Štajerske občine. Živeli smo že v trdem in sladkem prepričanju, da bode glede Radgone razsodila mirovna konferenca v smislu pravice v prid Jugoslovanov. Radgona s popolnoma slovensko okolico na levem bregu Mure je spadala že sedaj v nevtralnno cono in so tam pravzaprav že naše oblasti vsaj dejansko opravljale službo. Maloštevilni Nemci v Radgoni so si sami želeli, da preide uprava glede Radgone tudi pravno čim prej v naše roke. Radgona ima prihodnost v gospodarskem pogledu tudi le tedaj, če se prizna Jugoslaviji. Saj ona je ključ celemu Prekmurju in mesto sme upati v naši državi na lepo bodočnost. Toda v Parizu so začeli zopet čisto po židovsko barantati. Nemška-Avstrija je baje grozila, da se pridruži Nemčiji in da zapade bolševizmu, ako se delegaciji Nemške-Avstrije, pod vodstvom Karla Renerja, ne da vsaj nekaj uspeha. Seveda so nastopili tudi Italjani takoj proti nam. Govorilo se je že zopet o glasovanju za okrajna glavarstva Maribor, Ptuj in Ljutomer. Po mešetarnjenju se je ta misel upustila, „strokovnjak“ za Štajerska obmerjena vprašanja dr. Kamniker pa razglašal sedaj popolni uspeh, ker se je po spletkarjenju posrečilo iztrgati nam vsaj Radgono. Ne vemo, ali je sklep glede Radgone že končno veljaven. To pa je gotovo, da je vzbudil pri nas vihar odločnega protesta. Slovenska Radgona protestira. Okrog 10.000 Slovencev bi bilo za nas zopet izgubljenih. Prešli bi zopet pod jarem brezobzirnega Vsenemca. Poprej imenovani dr. Kamniker priznava sam, da pomeni priklopitev Radgone za Nemško-Avstrijo le prirastek nekako 5.000 Nemcev mesta Radgone. Nemcem se pri nas dobro godi, vživajo popolno ravnopravnost in si niti sami ne žele, da bi prišli pod Nemško-Avstrijo. Gotovo bi ne ugovarjali proti dodelitvi Radgone Nemški-Avstriji, ako bi bili prepričani, da se bo z našimi rojaki ravnalo tam tako, kakor se ravna z Nemci pri nas. Toda Nemeč ne pozna pravice! Slovenci Radgone in levo od Mure bodo siloma potujčeni. Zato zahtevamo odločno, da se sklep glede Radgone razveljavi in, da se Radgona prisodi nam, ker je naša po božji in človeški postavi. Ako se nam Radgona iztrga, bomo morali izvajati posledice, da se odškodujemo. Našo postopanje glede Nemcev bo moralo postati jednako, kakor je postopanje Nemcev napram nam v okrajih, ki so od njih zasedeni. Narodnostnih bojov torej ne bo konca, ako mirovna konferenca ne upošteva naših zahtev. Velika slavnost v nedeljo dne 7. septembra v Ptuj bo zajedno velik protest glede Radgone. Bodrili in pripravljali se bodemo za nove boje!

Vpisovanje v mestno glasbeno šolo se vrši 16. in 17. septembra t. l. od 8. do 12. ure. Redni pouk se začne 19. septembra. V istem času se tudi sprejemajo gojenci in gojenke za otroški zbor, na katerega se bode polagala največja važnost in pozornost. Sprejemni pogoji in učni red se objavijo v prihodnji številki. Prošnje za znižanje šolnine ubožnim učencem se sprejemajo že sedaj v glasbeni šoli v dijaškem domu II. nadstropje.

Razno.

Koridor med Češko in Jugoslavijo. „Obzor“ poroča iz Pariza, da se je svet desetorice na inicijativo čehoslovaške mirovne delegacije vnovič pečal s vprašanjem koridorja, ki naj bi vezal preko Prekmurja Jugoslavijo z Čehoslovaško državo. Večina ententnih državnikov zastopa stališče, da se more koridor ustvariti edino potom plebescita prizadetega prebivalstva.

Poziv dobrovoljcem (legijonarjem). Dobrovoljci, ki so služili v Rusiji, Italiji, Ameriki v srbski vojski se pozivljajo, da sporoče svoje podatke ki so potrebni za skupno podporno akcijo in to čin, ime in priimek, leto in mesto rojstva, poklic v civilu, gmotno stanje in sedanji naslov. Podatki naj se pošljejo na naslov: Stanko Tominec, Janez Trdinova ul. 2 najpozneje do 15. septembra.

Reško vprašanje. LDU. Reka, 3. septembra. Včeraj se je po mestu raznesla vest, da je izpadla sodba medzavezniške komisije, ki preiskuje znane reške dogodke, za Italijane zelo neugodno. Spomenica, ki jo je izdelala preiskovalna komisija, zahteva, da se mora takoj razpustiti Consiglio nazionale in pod nadzorstvom zveze narodov v prostih volitvah izvoliti nova upravna oblast. Skrb za javni mir in red se mora odslej poveriti angleški in ameriški posadki. Na Reki so bile vsled teh vesti demonstracije proti Francozom in Angležem.

Razpis.

Mestni magistrat v Ptuj sprejme uradnega sluga.

Prednost imajo invalidi, oženjeni, starost ne nad 40 let. Stanovanje, kurjava, razsvetljava prosto, plača po dogovoru. Lastnoročno pisane prošnje je izročiti osebno pri mestnem magistratu v Ptuj najpozneje do 15. septembra 1919.

Ptuj, 15. septembra 1919.

Vladni komisar: Dr. Senčar.

Kočija polkrita, v dobrem stanu, se proda. Vpraša se pri M. Kulnik v Ptuj, Dravska ulica štey. 6.

Sod za gnojnico s pumpo vred in z vsemi cevmi se po ceni proda. Vpraša se pri g. Janezu Gregorec-u, gostilničar v Krčevini pri Ptuj.

Štiri čisto plemenske „Dobermann“ policijske pse (3 samce, 1 samica), 6 tednov stare, se takoj prodajo pri g. Štefanu Keltner, Breg pri Ptuj.

Potrjim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem pretresujočo vest, da je naš dobri iskreno ljubljeni soprog, oče in stric, gospod

Mihael Brenčič

posestnik

danes zjutraj ob 1/27. uri v 71 letu svoje starosti, po dolgi, mučni bolezni, previden s svetimi zakramenti za umirajoče mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb nepozabnega rajnika je bilo v četrtek, dne 4. septembra 1919 ob 3. uri popoldne iz hiše žalosti na pokopališče v Rogoznici.

Sv. maša zadušnica se je darovala v petek, dne 5. septembra 1919 ob 8. uri zjutraj v minoritski cerkvi.

Dragega pokojnika priporočamo v molitev in blag spomin!

Ptuj, dne 2. septembra 1919.

Žalujoča rodbina Brenčič.

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Mariboru.

Delniška glavnica 15.000.000.

Centrala v Ljubljani.

Rezervni fondi nad 4.000.000.—

Podružnice v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in Celju.

Obrestuje vloge na knjižice in na tekoči račun s 3% brez odpovedi, proti 3 mesečni odpovedi s 3 $\frac{1}{4}$ % čistih.

Daje trgovske in aprovizacijske kredite. Izvršuje vse bančne transakcije.

GARJE srbečico, kraste, lišaje

uniči pri človeku in živini mazilo zoper srbečico. Brez duha in ne maže perila. 1 lonček za eno osebo 6 K. — Po pošti 7 K poštine prosto.

Prodaja in razpošilja s pošto

lekarna Trnkóczy v Ljubljani, Kranjsko.

Miši - podgane - stenice - ščurki

in vsa golazen mora poginiti, ako porablja moja najboljše preizkušena in splošno hvaljena sredstva kot: proti poljskim mišim K 6.—, za podgane in miši K 6.—, za ščurke 6 K; posebno močna tinktura za stenice 6 K; uničevalec moljev prašek proti ušem v obleki in perilu, proti mravljam, proti ušem pri perutnini K 3; prašek proti mrčesom 5 K; mazilo proti ušem pri ljudeh 3 K; mazilo za uši pri živini 3 K; tinktura proti mrčesu na sadju in zelenjadi (uničevalec rastlin) K 3.—, Pošilja po povzetju Zavod za eksport

M. Jünker, Zagreb 112, Petrinjska ulica 3.

Brata Vošnjak, Ptuj

trgovina z usnjem, čevlji in surovimi kožami.

Goveji in telečji boks, chevreaux, .: podplati, notranje in zgornje usnje, usnje za konjsko opravo.

Elegantni boks-calf in chevreaux čevlji. — Fini čevlji iz črne in rujave teletine. — Navadni čevlji iz rujave kravine, podplatni in podpetni cveki, dreta, platno.

Viničarska družina!

za Rodinski vrh pri Sv. Duhu, fara sv. Trojica v Haložah, se pod ugodnimi pogoji sprejme pri g. Jožefu GORIUPP v Ptuj.

Primešaj Mastin v krmu

Da krmu živina, kokoši, pure, goske lažje prebavijo, da je potem meso in mast za uživanje boljše, da je tvoritev jajc in mleka boljše, se primeša krmi enkrat na teden ena pest MASTIN-A. 5 zavitkov Mastin-a zadostuje za odgojo in rejo enega vola, krave, svinje, konja za 6 mesecev. Mastin je dobil največje odlikovanje v Londonu, Parizu, Rimu in na Dunaju. Na tisoče gospodarjev ceni in kupuje ponovno Mastin. Ako ga nima lekarnar ali tvoj trgovec, piši potem z dopisnico po 5 zavitkov Mastina za 17 kr. 50 v prosto na: **Lekarno Trnkóczy v Ljubljani, Kranjsko** katera, z vsako pošto razpošilja naročila na vse strani sveta.

Sladkorja! Sladkorja!

se manje porabi pri vporabi

== „CONGO“ ==

surogatne kave

vpražene, zmlate, z pravo kavo zmešane. 1 originalni zaboj z 63 kg. sortirane, okuzno v zabojih po $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{20}$ kg. paketirane, poštnine prosto zaboj K 750.—. Poštna pošiljatev 15 kg. sortirane, poštnine prosto K 200.—.

➔ Pošiljatev: Naprej plačilo, ali povzetje.

Lang & Comp. Osijek. Brzjavi: LANGCOMP.

Naznanilo otvoritve obrti.

Dovoljujem si uljudno naznaniti, da začnem z današnjim dnevom izvrševati obrt

izdelovanja glasbil v Ptuj

mestni drevored št. 1, (Teutschmanov stolp.)

Potrudil se bodem vedno vsa v to stroko spadajoča dela kakor izdelovanja plehastih glasbil (trobil), lesnih pihal, godal i. t. d. z solidnim delom vestno in ceno izpeljati. Preznamem proti promptni izvršitvi tudi vsa popravila, če še tako težka.

Ptuj, dne 26. avgusta 1919.

S spoštovanjem

L. Fleischhacker, izdelovalec glasbil, v Ptuj

Mestni drevored št. 1.

Potrebujem viničarja

za svoj vinograd v mestu Sisku. Deputat in dobra plača. Tudi povrnitev potnih stroškov.

Pismene ponudbe na:

R. Renaldi, lekarnar v Sisku na Hrvaškem.

Kupim posteljo.

Kdor jo ima na prodaj, naj javi natančen naslov do 11. septembra uredništvu „Ptujkega lista“. Ista se bode kupila na domu, eventualno zamenjala za drva.

Odvetniška pisarna

dr. M. Senčar-ja

v Ptuj

se nahaja od 1. septembra 1919

na Minoritskem trgu št. 5.

(dosedaj pisarna dr. Plachki-ja.)

GOSPODIČNA,

absolventinja 3 raz. mešč. šole in trgovs. tečaja, zmožna slovenskega in nemškega jezika v besedi in pisavi. išče primerne službe. Naslov pove uprava tega lista.

Dva viničarja

sprejme pod ugodnimi pogoji trgovec g. **F. C. Schwab v Ptuj.**

Naznanilo!

Urar Karl Ackermann

v mestnem gledališkem posloju v PTUJU je otvoril zopet svojo delavnico za popravo ur, in se priporoča svojim cenjenim odjemalcem. Delo izvršuje po solidnih cenah.

FRANJO ČUČEK, PTUJ

veletrgovina z vinom

priporoča vsakovrstna vina, haložka, posebno zavrčka in ljutomerska, kakor tudi izvenštajerska po dnevnih cenah.

Prodaja se v posameznih sodih in na cele vagone in sicer v sodih kupčevih, ali pa se sodi za pošiljatev posodijo.

Istotako priporoča svojo zalogo desk in vsakovrstnega rezanega lesa, dalje cementa, apna in premoga.